

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הווי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב.)

פרשת תולדות

ולכן גם בכה"ג שהחוטף לא קיים בחטיפתו שום מצוה, מ"מ הוא חייב לשלם עשרה זהובים, משום שהזיק לחבירו את המצוה, [וכן מוכח ג"כ ממשי"כ הש"ך (חוי"מ שם, בסוף סי"ק ד)].

אך לדעת הט"ז (יו"ד סי' כח, ח) **והאחיעזר** (הני"ל), גדר החיוב הוא מדין 'נהנה', ולכן בכה"ג שהחוטף לא קיים בחטיפתו את המצוה, אינו צריך לשלם עשרה זהובים, ואע"פ שבאמת הזיק לחבירו את המצוה, מ"מ הוא פטור, כיון שלא הרויח בזה שום מצוה, ולא נהנה מאומה ע"י חטיפתו, - וע"ע בשו"ת כת"ס (חוי"מ סי' כו), ואכמ"ל בזה.

- ג -

והנה בנידו"ד לכא"ו יש מקום לומר, **דיעקב אבינו לא קיים במה שהאכיל את יצחק אביו בערמה, את מצות כיבוד אב**, כיון שמלכתחילה הרי יצחק לא הי' מעוניין שיעקב יהי' זה שיאכילו היום, ובוודאי שלא הי' מעוניין שיאכילו בערמה ע"י שייראה לפניו כעשיו.

וא"כ לכא"ו י"ל, דאע"פ דלבסוף יצחק נהנה במה שיעקב האכילו, וכמו שהובא ברש"י (כו, לג), שמכל טעמים שביקש יצחק לטעום במאכל, הרי הוא טעם בו עי"ש, וגם לבסוף יצחק לא התחרט על מה שבירך את יעקב, וכדכתיב (שם) **'גם ברוך יהיה'**.

אך מ"מ י"ל, דהמעשה בעצמותו לא יכול להיחשב כקיום מצות כיבוד אב, כיון שצורת המעשה לא נעשתה בצורת מצות כיבוד אב, [ולא אכפת לן במה שבתוצאה נמצא, שיעקב גרם שתבוא ליצחק הנאה, במה שהאכילו ע"י הערמה הני"ל, - וע"ע בזה].

ומעתה י"ל, דלדעת הט"ז והאחיעזר הני"ל, שסי"ל שגדר החיוב של החוטף את המצוה הוא מדין 'נהנה', ובכה"ג שהחוטף לא קיים בחטיפתו את המצוה, אינו צריך לשלם עשרה זהובים וכני"ל, אי"כ יעקב אבינו לא הי' צריך לשלם לעשיו עשרה זהובים.

משום שאע"פ שמנע ממנו, לקיים את מצות כיבוד אב שהייתה ראוייה לו, אך מ"מ כיון שיעקב אבינו עצמו, הרי לא קיים במה שהאכיל את יצחק, את מצות כיבוד אב וכני"ל, לכן לדעתם י"ל, **דיעקב הי' פטור מחיובא דעשרה זהובים הני"ל**.

- ד -

ב. ועוד יש לדון, דגם לדעת הנד דסי"ל, שגדר החיוב של החוטף את המצוה הוא מדין 'מזיק', וגם בכה"ג שהחוטף לא קיים בחטיפתו שום מצוה, מ"מ הוא חייב לשלם עשרה זהובים, משום שהזיק לחבירו את המצוה וכני"ל, מ"מ יש

**ויאמר יעקב אל אביו אנכי עשו בלרד עשיתי פאָר
דברת אלי קום נא שבה ואכלה מצידי בעבור תברכני
נפשי: ... ויאמר אתה זה בני עשו ויאמר אני: ויאמר
הגשה לי ואכלה מצידי בני למען תברכך נפשי ויגש לו
ויאכל ויבא לו יין וישת: (כו, יט-כה).**

הנה קיי"ל בשו"ע (חוי"מ סי' שפב, א), 'מי ששחט חיה ועוף, ובא אחר וכיסה הדם שלא מדעת השוחט, חייב ליתן כמו שיראו הדיינים, - ויש מי שהורה, שהוא נותן קנס קצוב והוא עשרה זהובים, - וכן הורו, שכל המונע הבעלים מלעשות מצות עשה שהם ראויים לעשותה, וקדם אחר ועשה, משלם לבעלים עשרה זהובים'.

ומעתה כד נימא דהאבות הקדושים ע"ה, קיימו גם את כל דיני הממונות והקנסות שמדברנן (עי' ביומא כח:), א"כ לכא"ו י"ל, דיעקב אבינו ע"ה הי' צריך לשלם לעשיו עשרה זהובים, משום שמנע מעשיו לקיים את מצות כיבוד אב.

שהרי עשיו הי' בדרכו להאכיל את יצחק, ויעקב קדם והאכיל את יצחק לפני עשיו בא, ובכך מנע מעשיו לקיים את מצות כיבוד אב, שהייתה ראוייה לו לקיימה ע"פ בקשת יצחק אביו, - וא"כ לכא"ו י"ל, דיעקב אבינו הי' צריך לשלם לעשיו עשרה זהובים, מדין החוטף את המצוה וכני"ל.

אמנם באמת יש לפלפל ולומר, דיעקב לא הי' צריך לשלם לעשיו עשרה זהובים, משום דיש לפלפל טובא בזה בכמה צדדים, וכדלהלן.

- א -

א. דהנה יש לחקור, בגדר החיוב של החוטף את המצוה מחבירו, שחז"ל חייבוהו בעשרה זהובים, האם הם חייבו אותו משורש דין 'נהנה', או"ד שחייבוהו משורש דין 'מזיק'.

והנפ"מ במקום שמנע מחבירו מצוה, אך החוטף לא קיים בחטיפתו מצוה, דמצד דין 'מזיק' שייך לחייבו, אך אין שייך לחייבו מדין 'נהנה'.

- ב -

ועי' בקונטרס 'מים זכים' (ח"ב סי' כח-כט) שהארכנו בזה, והעלינו שם שנחלקו בזה האחרונים, שלדעת ה'דברי חמודות' (על הרא"ש, חולין פרק כ"טו) האם הם בדברי הרמב"ם, **והמנחת חינוך** (מצוה כג, ו), והג"ר **שלמה הכהן** זצ"ל (שו"ת אחיעזר ח"ג סי' עג אות ד), גדר החיוב הוא מדין 'מזיק'.

מ"מ בנידו"ד י"ל, דיעקב אבינו הי' פטור מלשלם לעשוי עשרה זהובים.

משום דמבואר להדיא בקרא, דכוונת עשוי בהבאת האוכל לאביו, לא הייתה משום שעשוי רצה, שאביו יאכל וייהנה מהמטעמים שהכין לו, - אלא כוונתו הייתה רק לעשות עיסקה עם יצחק, - והיינו שיצחק יאכל את המטעמים, וממרת זאת יברך אותו.

וכך לשון הכתוב (כו, לא), 'וַיַּעַשׂ גַם הוּא מִטַּעֲמִים וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר לְאָבִיו יָקָם אָבִי וַיֹּאכַל מִצֵּיד בְּנֵי בְעֵבוֹר תְּבָרְכֵנִי בְּפִשְׁטִי', - ומבואר בזה להדיא, שעשוי לא אמר ליצחק, שיאכל מציד בנו, בכדי שיהנה וישבע מהמטעמים שהכין לו, וגם בעבור שיברכנו, - אלא עשוי אמר לאביו רק 'בְּעֵבוֹר תְּבָרְכֵנִי בְּפִשְׁטִי', ונמצא שכוונת עשוי במה שרצה להאכיל את אביו, הייתה רק בכדי שהוא יקבל בתמורה את הברכות.

- ח -

וא"כ נמצא שגם אילו יעקב לא הי' מאכיל את יצחק, ואז עשוי הי' מאכילו, מ"מ בין כה עשוי לא הי' מקיים בזה את מצות כיבוד אב, כיון שמי שעושה עיסקה עם אביו, ומכוין בעיסקה לשם מסחר גרידא, ולא מכוין גם לשם מצות כיבוד אב, הרי הוא לא מקיים בזה כלל את מצות כיבוד אב.

[וגם לדעת הסבורים, שמי שכבוד אביו ושכח לכוין לשם מצוה, מ"מ קיים את המצוה, משום דס"ל דבמצות כיבוד אב אין הכוונה למצוה מעכבת, מ"מ גם הם יודו, שבגוונא שעושה עיסקה עם אביו, ולא כיוון גם לשם כיבוד אב, המעשה מוגדר כעיסקה רגילה בלבד, ובכה"ג לכו"ע הכוונה למצוה מעכבת, ודו"ק].

ולפי"ז עולה שיעקב לא הפסיד לעשוי שום מצוה, בכך שהוא האכיל את יצחק, וא"כ י"ל דגם לדעת הנך דס"ל, שגדר החיוב של החוטף את המצוה הוא מדין 'מזיק', אך מ"מ בנידו"ד יעקב לא הי' צריך לשלם לעשוי את העשרה זהובים, ונפלא.

[ואין להקשות לפי"ז, מדוע גם יעקב אמר ליצחק, 'קום נָא שָׁבָה וְאָכַלְהָ מִצֵּידִי בְעֵבוֹר תְּבָרְכֵנִי בְּפִשְׁטִי', ומדוע לא אמר לאביו, שיאכל בכדי שיהנה וישבע מהמטעמים, וגם בעבור הברכות, - משום די"ל דעשוי לא הי' רגיל בדיבורים כאלו, וכיון שיעקב לא רצה שיוודע ליצחק מיד, שהוא זה שעומד לפניו ולא עשוי, לכן השתדל לדבר בצורת דיבורו של עשוי.

ומ"מ לא הי' בדיבורו על העיסקה הנ"ל, פגיעה ח"ו בכבודו של יצחק, כיון שהרי כיבוד אב משל אב, והנך רשאי למכור אוכל לאביו, תמורת כסף אב בתמורה אחרת בלא פיקפוק, ודו"ק].

להוסיף לדון מצד אחר, דבנידו"ד יעקב אבינו הי' פטור מלשלם לעשוי עשרה זהובים, וכדלהלן.

דהנה קיי"ל בשו"ע (חוי"מ סי' שלה, ג), שמי ששכר פועל שיביא תפוחים לחולה, והלך הפועל והביא את התפוחים לבית החולה, ומצא שמת החולה או שהבריא, וכבר אין צורך בתפוחים, הדין הוא שצריך לשלם לפועל את כל שכרו, עיי"ש.

- ה -

ומעתה לכא' יש מקום לומר, דה"ה נמי בנידו"ד, דעשוי הרי התבקש ע"י יצחק אביו לצאת לצוד ציד, ולעשות לו מטעמים ולהביא לו לאכול, וא"כ כשעשוי עשה את מה שיצחק ביקש ממנו, י"ל שהוא שפיר קיים בזה את מצות כיבוד אב.

ואע"פ שלבסוף כשהגיע עם האוכל ליצחק, התברר שיצחק כבר אכל, ושוב אין לו צורך באוכל של עשוי, מ"מ י"ל דעשוי קיים שפיר את מצות כיבוד אב, במה שכבוד את אביו, כאשר צד ציד והכין מטעמים לכבודו.

ומעתה יש מקום לדון ולומר, דאין כל פעולה ופעולה שהבן עושה במהלך הכנת האוכל לכבוד אביו, ובהאכלת אביו בפועל, נחשבת כקיום מצות כיבוד אב ופירת לגמרי, - אלא יש לדון, דהכל חשיבי כמצות כיבוד אב אחת ארוכה, מתחילת הכנת האוכל ועד סיום האכילת אביו.

וכך נימא הכי י"ל, דיעקב אבינו לא הי' צריך לשלם לעשוי עשרה זהובים, כיון שהרי הוא לא הפסיד לעשוי שום מצוה, במה שהוא האכיל את יצחק בערמה, - כיון שעשוי קיים שפיר את מצות כיבוד אב, גם כשלבסוף התברר, שיצחק כבר לא הי' צריך את המטעמים של עשוי וכנ"ל.

[ואע"פ שיעקב גרם לכך, שהמצוה של עשוי התקצרה, משום שהיא נגמרה מיד כאשר עשוי הביא את האוכל ליצחק, ומנעוה מעשוי האפשרות להאכיל את יצחק בפועל, - אך מ"מ יש לדון, דחיובא דעשרה זהובים הוא רק כאשר הפסיד לחבירו מצוה שלימה, אך כאשר גרם רק להקטין לחבירו את המצוה, א"צ לשלם עשרה זהובים, ולכן י"ל דיעקב לא הי' צריך לשלם לעשוי עשרה זהובים].

- ו -

אכן באמת עו"י בתוס' (יבמות ו. בד"ה שכן), שמבואר בדריהם להדיא, שכאשר אביו לבנו שיביא לו גוזלות לאכול, אזי בזמן שהבן מתעסק בהכנת האוכל, מעשוי נחשבים רק כהכשר מצוה למצות כיבוד אב, - ורק בזמן שהבן מאכיל את האב 'בפועל', רק אז זה נחשב קיום 'גוף המצוה' דכיבוד אב, עיי"ש.

ומעתה לדברי התוס' הנ"ל, שוב י"ל שעשוי באמת הפסיד את מצות כיבוד אב, כיון שבזמן שהוא צד ציד והכין ממנו מטעמים, הרי הוא התעסק אז רק בהכשר מצוה, וכיון שלבסוף הוא לא האכיל את יצחק, א"כ נמצא שכל טירחתו לא הועילה לו לקיים על ידה את 'גוף' מצות כיבוד אב כלל, - [ואין זה שייך למה שהבאנו לעיל, גבי הפועל שהביא תפוחים לחולה הנ"ל, דהתם חייב לשלם לו כיון שקיים שליחותו, ואכמ"ל].

וא"כ שוב י"ל, דלדעת הנך דס"ל, דגדר החיוב של החוטף את המצוה הוא מדין 'מזיק' וכנ"ל, יש לדון דיעקב הי' צריך לשלם לעשוי עשרה זהובים, על כך שמנע ממנו לקיים את מצות כיבוד אב שהייתה ראוייה לו וכנ"ל.

- ז -

ג. ואמנם יש לדון עוד מצד אחר, דגם לדעת הנך דס"ל, שגדר החיוב של החוטף את המצוה הוא מדין 'מזיק' וכנ"ל,

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה
ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות
בקו 'מים זכים': 02-633-5850

כמו כן בקו זה ניתן להאזין
לתגובות שהתקבלו במערכת

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס לקרן צרכי הרבים' - ולגלות לחשבנת המציאות: 'עלון מים זכים'] - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, ע"י שליחת בקשה לחז"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (50@), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)